

**HOLD
NORGE
RENT**

Helhetlig evaluering av Refusjonsordningen for marint avfall

Helhetlig evaluering av Refusjonsordningen for marint avfall

Dato

30.11.2022

Antall sider

8

Prosjektleder

John Harald Sand

Refusjonsordningens styregruppe består av:

Randi Alsos, Leder av styregruppa (Hold Norge Rent)

Maria Antonsen (Senter mot Marin Forsøpling)

Håkon Bratland (Avfall Norge)

Jonny Sveen (Maren AS)

Bo Eide (Tromsø kommune)

Forfatter

John Harald Sand

Fotograf omslagsbilde

Hold Norge Rent

Sammendrag

Hold Norge Rent har gjort en evaluering av Refusjonsordningen for marint avfall og dens betydning for ryddemiljøet i Norge.

Evalueringen har vist at ordningen spiller en kritisk rolle for at flere aktører er i stand til å legge til rette for frivillig opprydding, og at flertallet av aktører som har brukt ordningen er fornøyd. Vår klare anbefaling er at ordningen videreføres. Evalueringen har også avdekket flere muligheter for forbedring av ordningen som munnar ut i et sett med anbefalinger til endringer ved dagens ordning.

Denne rapporten er produsert med tilskudd fra Senter mot marin forsøpling

**HOLD
NORGE
RENT**

Innholdsfortegnelse

Oppsummering	4
Oppsummering av anbefalinger	4
Bakgrunn.....	4
Generell informasjon om ordningen	4
Kilder til kunnskapsinnhenting/fremgangsmåte	5
Ipsos undersøkelsen	5
Styringsgruppa	6
Resultater	6
Kvalitativ undersøkelse	6
Kvantitativ spørreundersøkelse	6
Anbefalinger	7
Oppsummering av anbefalinger	8

Oppsummering

Hold Norge Rent har gjennomført en evaluering av Refusjonsordningen for marint avfall og dens betydning for ryddemiljøet i Norge. Evalueringen har vist at ordningen spiller en kritisk rolle for at flere aktører er i stand til å legge til rette for frivillig opprydding, og at flertallet av aktørene som har brukt ordningen er fornøyd. Vår klare anbefaling er at ordningen videreføres. Evalueringen har også avdekket flere muligheter for forbedring av ordningen som munner ut i et sett med anbefalinger til endringer ved dagens ordning.

Oppsummering av anbefalinger

- Refusjonsordningen bør videreføres
- Refusjonsordningen bør skilles ut fra tilskuddsordningen for tiltak mot marin forsøpling og motta midler direkte
- Hold Norge Rent bør fortsette å drifte Refusjonsordningen for marint avfall

Anbefalinger som påfører økte utgifter for Refusjonsordningen i prioritert rekkefølge:

Alle de påfølgende punktene vil kreve at det defineres rammeverk og kriterier for hvordan disse best kan håndteres og kvalitetssikres, og forslag kan utarbeides av Hold Norge Rent og styringsgruppa for Refusjonsordningen.

- Det bør være mulig for avfallsselskap å søke refusjon for administrative kostnader de har i forbindelse med søknadsarbeidet.
- Refusjonsordningen bør dele ut midler flere ganger i løpet av året.
- Refusjonsordningen bør kunne håndtere kostnader knyttet til frivillig opprydding av eierløst avfall på land, men dette fører med seg flere problemstillinger som må utredes.

Bakgrunn

I forbindelse med Senter mot marin forsøplings (MARFO) evaluering av tilskuddsordningen for tiltak mot marin forsøpling har Hold Norge Rent gjennomført en helhetlig evaluering av Refusjonsordningen for marint avfall. Målet med evalueringen var å vurdere om ordningen bør videreføres og identifisere eventuelle behov for endringer hvis denne skal videreføres, samt eventuelle alternativer hvis den ikke videreføres. Dette inkluderte en evaluering av hvordan ordningen driftes. Vi ønsket å kartlegge hvilken effekt ordningen har hatt, hvordan brukerne av ordningen opplever ordningen og hvilken betydning ordningen har hatt for ryddemiljøet. Dette inkluderte også en evaluering av søknadsprosessen og den tekniske løsningen for dette.

Generell informasjon om ordningen

Refusjonsordningen for marint avfall skal sørge for at de som bidrar til frivillig opprydding skal slippe å sitte igjen med regninga for å bli kvitt avfallet. Dette er særlig viktig for avfallsselskap som ofte ikke har andre muligheter til å finansiere mottak, behandling og transport av marint avfall. Ordningen har utvidet postene man kan søke refusjon for og dekker per 2022 utgifter til:

- Transport og behandling av avfall til godkjente avfallsanlegg
- Transport av frivillige i forbindelse med ryddeaksjon
- Enkel bevertning til frivillige under en ryddeaksjon
- Enkelt ryddeutstyr som hansker og sekker
- I særskilte tilfeller utgifter til tap eller reparasjon av utstyr som følge av en ryddeaksjon

Refusjonsordningen administreres av Hold Norge Rent og har søknadsfrist 15. november¹. Ordningen var først finansiert av Miljødirektoratet via tilskuddsordningen for tiltak mot marin forøpling, før MARFO tok over tilskuddsordningen i 2022. Refusjonsordningen har hatt en styringsgruppe bestående av et utvalg representanter fra ulike deler av ryddemiljøet, inkludert avfallsselskapene, med Miljødirektoratet eller MARFO i en observatørrolle.

Kilder til kunnskapsinnhenting/fremgangsmåte

I begynnelsen av evalueringen definerte vi et kunnskapsgrunnlag for hva evalueringen skulle dekke, hvem vi skulle hente innsikt fra, og hvilke spesifikke problemstillinger Refusjonsordningen møter på. Dette munnet ut i følgende:

Kunnskapsbehov

- Brukernes erfaringer og evaluering av ordningen
- Brukernes fremtidige behov
- Innsikt i utfordringer knyttet til ordningen
- Årsaker til at ordningen ikke benyttes
- Fremtidige behov hos aktørene som ikke har benyttet ordningen
- Forslag til endringer

Kunnskapskilder

- Brukerne av ordningen
- Styringsgruppens nåværende medlemmer
- Kommuner
- Avfallsselskap
- Friluftsråd
- Ryddemiljøet
- Skjærgårdstjenesten
- Miljødirektoratet
- MARFO
- Avfall Norge
- Samfunnsbedriftene

Ipsos undersøkelsen

For å få best mulig innsikt i kunnskapsbehovet som evalueringen hadde, samarbeidet vi med Ipsos for å gjennomføre to undersøkelser: en kvalitativ undersøkelse som besto av et sett dybdeintervjuer og en kvantitativ spørreundersøkelse.

Kvalitativ undersøkelse

Ipsos gjennomførte 10 dybdeintervjuer med aktuelle kandidater fra ryddemiljøet. Hold Norge Rent bisto med listen over kandidater, hvor fokus var på både en geografisk fordeling og et utvalg aktører som representerer bredden i miljøet, dog med en overvekt av avfallsselskaper. Dette fordi vi regner Refusjonsordningen som først og fremst en ordning for avfallsbransjen. Fordelingen var som følger: 6 avfallsselskap, 1 kommune, 1 friluftsråd og 2 organisasjoner med fokus på frivillig opprydding. Alle aktørene hadde kjennskap til Refusjonsordningen og hadde benyttet seg av den en eller flere ganger. Ipsos gjennomførte intervjuene, men Hold Norge Rent fikk innsyn i og bidro til arbeidet med intervjuguiden.

Kvantitativ spørreundersøkelse

Ipsos sendte ut en spørreundersøkelse om Refusjonsordningen til en rekke aktører. Spørsmålene ble utarbeidet av Ipsos etter veiledning fra Hold Norge Rent. Listen over aktører ble satt sammen av Hold Norge Rent og besto av et utvalg aktuelle kandidater blant kommuner, avfallsselskap, friluftsråd og frivillige organisasjoner. I tillegg ble undersøkelsen sendt til alle kommuner i Norge med instruksjoner om at undersøkelsen ble besvart av ansvarlig person i kommunen som jobber med forsøpling/avfallshåndtering.

Totalt svarte 249 aktører på undersøkelsen. Blant disse var 145 kommuner, 46 avfallsselskap, 10 friluftsråd, 21 frivillige/ideelle organisasjoner og 10 kategoriserte seg under annet.

Styringsgruppa

Den nåværende styringsgruppa har blitt informert fortløpende og har hatt mulighet til å kommentere arbeidet med kunnskapsgrunnlaget og omfanget av undersøkelsen gjennomført av Ipsos, samt at gruppa har hatt et eget evalueringsmøte. I dette møtet diskuterte vi resultatene fra Ipsos-undersøkelsen og gjennomførte en overordnet diskusjon av aktuelle problemstillinger. Styringsgruppa stiller seg bak anbefalingene som listes opp nederst i denne rapporten

Resultater

Kvalitativ undersøkelse

Hovedfunn:

- Det er generelt sett en positiv holdning til at ordningen eksisterer.
- Refusjonsordningen brukes i varierende grad hvor noen er helt avhengig av den, mens andre bruker den som back-up ved behov.
- Avfallsselskapene deltar i frivillig opprydding i varierende grad og svarer at selvkostprinsippet er sentralt for dem, men at de anser håndtering av denne typen avfall som et utvidet samfunnsansvar.
- Noen avfallsselskap mener denne jobben burde håndteres av kommunen, mens én kommune kommenterer at ordningen gir avfallsselskapene en mulighet til å ta en lederrolle på dette feltet.
- Søknadsprosessen oppleves som noe komplisert, særlig for avfallsselskapene.
- Avfallsselskapene er særlig opptatt av utgifter knyttet til administrering av frivillig rydding og tiden brukt på å søke ordningen. Refusjonsordningen dekker ingen av disse.
- Dokumentasjonskravet i ordningen trekkes frem som særlig utfordrende.
- Det kan være hensiktsmessig med flere utdelinger av refusjon i året, ettersom det forbindes en viss usikkerhet med ordningen som per i dag kun deler ut midler på slutten av året.

Kvantitativ spørreundersøkelse

Hovedfunn:

- Av de som har benyttet seg av ordningen svarte 70% at de er avhengige av ordningen for å kunne bidra til frivillige ryddeaksjoner.
- Over halvparten av de som har benyttet ordningen vurderer søknadsskjemaet som ganske bra eller veldig bra.
- Over 90% av de som har benyttet seg av ordningen planlegger å benytte seg av ordningen igjen.

- 80% svarer at de er interessert i å benytte seg av en refusjonsordning for avfall på land. Dette inkluderer ca. 37 avfallsselskap.
- 60% av de som ikke har benyttet seg av ordningen, men som har hørt om den, svarer at de ønsker å bruke ordningen i fremtiden.
- Av de som har benyttet seg av ordningen, men ikke ønsker å søke igjen, svarer flertallet at årsaken til dette er at ordningen er for komplisert. Dette gjelder 3 av de totale 249 svarene på undersøkelsen.
- Av de som ikke har benyttet ordningen, men som har hørt om den, svarer en av tre at dette er fordi de dekker utgiftene på andre måter. Dette gjelder ca. 10 av de totalt 249 svarene på undersøkelsen, og tilskuddsordningen for tiltak mot marin forurensning er en kilde til finansiering som trekkes frem her.

Generelle innspill og tilbakemeldinger til hvordan ordningen kan forbedres

- Det er vanskelig å få alt avfall dokumentert
- Ordningen bør omfatte rydding også langs vassdrag og i nærskogen

Anbefalinger

Evalueringen har tydelig vist at Refusjonsordningen har en viktig rolle i ryddemiljøet. Den er kritisk for at flere aktører kan bidra til eller tilrettelegge for frivillig opprydding. Siden ordningen ble opprettet i 2015 har den dekket utgifter for over 3 500 tonn avfall.

Hold Norge Rent anbefaler at Refusjonsordningen videreføres og har ikke brukt ressurser på å vurdere et alternativ ettersom det store flertallet av aktører som bruker ordningen er fornøyd med den og avhengig av den. Det er fortsatt forbedringspotensialer ved ordningen, for eksempel ved søknadsprosessen, men også denne oppleves som god av de fleste.

Videre anbefaler vi at Hold Norge Rent fortsetter administrasjon av ordningen. Ordningen krever god kjennskap til ryddemiljøet, frivillig opprydding og utfordringene knyttet til denne virksomheten. I tillegg kjenner Hold Norge Rent historikken og utviklingen til ordningen. Undersøkelsen til Ipsos har også vist at det er flere aktører som ønsker å benytte seg av ordningen, men som ikke har gjort dette enda, hvilket viser at det er flere man kan kommunisere til, og Hold Norge Rent er godt forankret i ryddemiljøet til å gjøre denne jobben.

Per i dag søker Hold Norge Rent hvert år midler fra tilskuddsordningen for tiltak mot marin forurensning for å drifte Refusjonsordningen. Vi anbefaler at Refusjonsordningen heller mottar midler direkte fra Klima- og miljødepartementet uten krav til årlig søknad. Dette vil føre til mer forutsigbarhet for brukerne og administrasjonen og det vil spare ressursene som Hold Norge Rent bruker på å søke hvert år.

Følgende anbefalingene medfører økte utgifter for ordningen og er derfor presentert i prioritert rekkefølge, med den høyest prioriterte anbefalingen først. For hver anbefaling bør det gjøres en økonomisk vurdering av tiltakene og hvor mye det vil koste å iverksette dem.

1. Utgifter for søknadsarbeid

Vi anbefaler at ordningen dekker avfallsselskapers kostnader knyttet til søknadsprosessen. Per i dag går flere avfallsselskaper i minus når de søker ordningen, fordi de bruker mye tid på selve søknadsarbeidet. Hold Norge Rent er imøtekommende og behjelpelige, men søknadsarbeidet vil alltid ta en del tid som det ikke finnes inndekning for per i dag. Ettersom avfallsselskap gjør denne jobben som en del av samfunnsansvaret bør ordningen dekke denne typen kostnad. Hold Norge Rent

kan, i samarbeid med styringsgruppa, gå sammen for å vurdere hvordan disse kostnadene kan dokumenteres og refunderes på en fornuftig måte.

2. Flere utdelinger i løpet av året

Vi anbefaler at Refusjonsordningen deler ut midler to ganger i året. Dette vil føre til mer sikkerhet i ordningen og gjøre at aktører slipper å sitte med utlegg i lang tid. Dette vil forhåpentligvis gjøre at Refusjonsordningen oppfattes som mer pålitelig. Dette vil føre til et ekstra tildelingsmøte for ordningen, samt øke de administrative utgiftene for Hold Norge Rent i forbindelse med drift av ordningen. Det bør også gjøres en vurdering av hvordan man håndterer fordeling av den totale refusjonssummen, siden fordelingen gjøres i to omganger.

3. Avfall på land

Vi anbefaler at Refusjonsordningen dekker kostnader knyttet til frivillig opprydding av eierløst avfall på land. Undersøkelsen fra Ipsos har vist at det er stor interesse for dette. Refusjonsordningen bør ikke sette et skille mellom eierløst avfall langs kysten og eierløst avfall på land, ettersom begge er til skade for miljøet, og det ikke er hensiktsmessig å vurdere om man skal rydde forsøpling basert på hvor nært havet det er. Videre kommer store mengder av marin forsøpling fra kilder på land, og det er mer effektivt å rydde nærmest mulig kilden. Det er dessuten en utfordring å dekke kostnader til opprydding på land på noen som helst måte, både for frivillige aktører og for avfallsselskap.

Det er likevel flere problemstillinger knyttet til dekningen av denne typen kostnader. Dette er blant annet at kommunen har ansvar for avfallet som forsøplingsmyndighet og verifisering av at avfall er eierløst kan være mer vanskelig på land. Vi anbefaler derfor at Hold Norge Rent og styringsgruppa vurderer disse problemstillingene videre og presenterer forslag til kriterier og rammeverk som kan svare til disse problemstillingene, slik at refusjonsordningen kan dekke utgifter knyttet til rydding av eierløs forsøpling som ikke er direkte tilknyttet havet eller ferskvann.

Oppsummering av anbefalinger

- Refusjonsordningen videreføres
- Refusjonsordningen bør skilles ut fra tilskuddsordningen for tiltak mot marin forsøpling og motta midler direkte
- Hold Norge Rent bør fortsette å drifte Refusjonsordningen for marint avfall

Anbefalinger som påfører økte kostnader for Refusjonsordningen i prioritert rekkefølge:

Alle disse punktene vil kreve at det defineres rammeverk og kriterier for hvordan det best kan håndteres og kvalitetssikres, og forslag kan utarbeides av Hold Norge Rent og styringsgruppa for Refusjonsordningen.

- Det bør være mulig for avfallsselskap å søke refusjon for utgifter de har i forbindelse med søknadsarbeidet.
- Refusjonsordningen bør dele ut midler flere ganger i løpet av året.
- Refusjonsordningen bør kunne håndtere utgifter knyttet til frivillig opprydding av eierløst avfall på land, men dette fører meg seg flere problemstillinger som må utredes.